

Jindřich Václav Richter: Moravan a „Boží muž“ ve službách křesťanské civilizace

Úvodní slovo autora:

Tento článek vznikl roku 1998 jakožto několik seminárních tezí a posléze také jako krátká přednáška na Ostravské universitě (<http://www.osu.eu>). Roku 2009 jej autor přepracoval do nynější podoby. Obzvláště může být vnímán právě dnes jako potřebný příspěvek k diskusi mj. o pozitivním působení křesťanů ([http://en.wikipedia.org/wiki/Good_news_\(Christianity\)](http://en.wikipedia.org/wiki/Good_news_(Christianity))) a celé naší civilizace (http://en.wikipedia.org/wiki/Judeo-Christian_civilisation) na výchovu jiných kultur a předně domorodého indiánského obyvatelstva ([http://en.wikipedia.org/wiki/Native_American_\(Americas\)](http://en.wikipedia.org/wiki/Native_American_(Americas))), neboť některé dobové zvyky, způsoby chování Indiánů, byly i dle dobových měřítek považovány za genocidní (<http://en.wikipedia.org/wiki/Genocidal>), vražedné a zavrženíhodné. Autor samozřejmě nehodlá nikterak omlouvat rozšíření smrtelných nemocí a hrůzné excesy, které mají na svědomí také křesťané při tzv. dobývání Ameriky (<http://en.wikipedia.org/wiki/Conquistador>) a mj. za něž se např. hluboce omluvil papež Jan Pavel II. (http://en.wikipedia.org/wiki/Pope_John_Paul_II), nebo snad podporovat dobývání nových koloniálních držav násilím ve jménu západní civilizace a pacifikace domorodého obyvatelstva. Tuto neblahou cestu již snad křesťanství navždy opustilo, nikdy se k ní nevrátí. Moderní metody misijní činnosti samozřejmě nesmí používat jakékoliv násilí, jsou předmětem jiného autorova článku a nebudou zde nyní rozebírány. Nicméně musí být v rámci historické pravdy vyslyšena též dobová svědectví o neetickém jednání tehdejších původních obyvatel Ameriky. Navíc: obdiv k lidem s láskou k Bohu a jeho slovu, s odhodláním vzdát se svého osobního štěstí ve prospěch bližních, cestovat tisíce mil do neznáma: inspiruje obzvláště v současnosti, kdy vidíme v mnoha oblastech života společnosti rostoucí a bezbřehé sobectví, neomezené již svobodně trhem díky někdejšímu pozitivnímu působení obecně vžitě křesťanské etiky, avšak rozhodující důležitosti vše nabývá předně v časech nebezpečného vítězství NWO ([http://en.wikipedia.org/wiki/New_world_order_\(politics\)](http://en.wikipedia.org/wiki/New_world_order_(politics)), [http://en.wikipedia.org/wiki/New_World_Order_\(conspiracy_theory\)](http://en.wikipedia.org/wiki/New_World_Order_(conspiracy_theory))) na všech frontách naší Země (<http://en.wikipedia.org/wiki/Earth>). Mgr. Radek Přepiora, I.P. 2009.

Osobnost moravského rodáka z Prostějova jménem Jindřich Václav Richter vypovídá fascinující příběh lásky k Bohu a k lidem. Nebudu zde podávat suchý přehled fakt o tomto sympatickému muži a jeho životě, nýbrž se pokusím odpovědět na několik důležitých výzev pro naši současnost.

Předně uvažte, co vedlo člověka, středozemce z malé provincie, jak sám Richter nazývá Čechy (<http://en.wikipedia.org/wiki/Bohemia>) a Moravu (<http://en.wikipedia.org/wiki/Moravia>), ke vstupu do Tovaryšstva Ježíšova (<http://en.wikipedia.org/wiki/Jesuits>). Proč tento inteligentní muž - ženy by asi též řekly fyzicky krásný mladík - zahořel touhou po misijní činnosti (http://en.wikipedia.org/wiki/Mission_work) a rozhodl se odplout do Jižní Ameriky, aby zde šířil Slovo Boží (http://en.wikipedia.org/wiki/Christian_biblical_canons) mezi domorodými obyvateli. Kdo by dnes dokázal opustit domov, práci, rodinu, přátele a vydat se dobrovolně, bez donucení, do cizí země nikoliv za vidinou peněžní odměny, nýbrž s vědomím nutnosti pomáhat druhým, a s přesvědčením, že se již nejspíše nikdy do své vlasti nevrátí a může kdykoliv položit svůj život na oltář západní civilizace. Co to bylo za sílu, která dokázala učinit z tohoto Moravana člověka ochotného podstoupit i to největší utrpení, strádání, jen proto: aby přivedl k víře v Boha cizí národy v neznámé zemi.

Tyto otázky jsou totiž důležité nejen pro pochopení Richterovy osobnosti a každého z nás, nýbrž též k nalezení klíče k dědictví předků, ke směřování naší nynější civilizace. Richterův život sám dokazuje: pobělohorská katolická církev (http://en.wikipedia.org/wiki/Catholic_church) neměla pouze tzv. rozkladný a nenávislný vliv na český národ (<http://en.wikipedia.org/wiki/Czechs>), že dokonce ani členy Tovaryšstva nelze veskrze ztotožňovat pouze s koniášstvím (http://cs.wikipedia.org/wiki/Anton%3ADn_Koni%C3%A1%C5%A1) nebo hrabivostí. Našli bychom zde spousty lidí ryzího charakteru. Jejich hlavní chybou ovšem byla snaha vnutit bez větší míry vhodných metod práce své etické principy druhým, v horším případě také s použitím tzv. "nutného násilí".

Jindřich Václav Richter (http://cs.wikipedia.org/wiki/Samuel_Fritz#.C5.BDivotn.C3.AD_osudy) se narodil 7. září 1653 v Prostějově (<http://en.wikipedia.org/wiki/Prost%C4%9Bjov>). Jak rostl, stával se z něj inteligentní hoch se zájmem o knihy. Měl vysokou a štíhlou postavu, modré oči a plavé vlasy. Dnes bychom asi řekli mužský protějšek panenky Barbie (<http://en.wikipedia.org/wiki/Barbie>). Zpočátku otec i matka schvalovali Jindřichovy studijní ambice. Povolili mu docházku na jezuitskou školu v Olomouci (<http://en.wikipedia.org/wiki/Olomouc>). Tady se Jindřichovi otevřel nový svět, nové obzory. Obdivoval

zdejší řád, vyrovnanost života, potřebnou dávku mírnosti, tolerance, porozumění jeho zájmům a problémům. Toto doma plně nenalézal. Především si myslel, že objevil smysl svého života ve službě Bohu.

Tak uběhly tři roky. Jindřich byl nyní pevně rozhodnut vstoupit do Tovaryšstva Ježíšova. Při jedné návštěvě domova si dodal odvahy a vše přednesl otci. Následovala prudká roztržka, kdy byly chlapcovy mírné argumenty smeteny ze stolu hrubou silou otcova řemene. Jindrův táta se nehodlal o něčem takovém s klukem vůbec bavit, vždyť on, jako starý voják, prostějovský měšťan a rychtář, věrný služebník knížete Karla Eusebia z Liechtensteinu (http://en.wikipedia.org/wiki/Karl_Eusebius_Prince_of_Liechtenstein), už připravil synovi jinou životní dráhu: svou dráhu v knížecích službách.

Není bez zajímavosti, že Jindřichův otec byl evangelík (<http://en.wikipedia.org/wiki/Evangelism>) a matka katolička, což je velmi zajímavý fakt z hlediska fungování celé rodiny.

Ale vraťme se k onomu dni, kdy došlo k hádce. Situace se pro patnáctiletého hochu stávala doma neudržitelnou a on se jí rozhodl řešit útekem do Olomouce, kde zažádal o přijetí do Jezuitského řádu. Byl odmítnut. Pravděpodobně zde sehrály úlohu styky Jindřichova otce, který přes knížete Karla ovlivnil negativní rozhodnutí Jezuitů. Jindřich se však nevzdal. Potvrdil svou houževnatost. Vydal se pěšky z Olomouce do brněnského sídla Tovaryšstva, kde byl také konečně vyslyšen: 14.října 1668 jej přijali do noviciátu (<http://en.wikipedia.org/wiki/Noviciate>). Potom následovaly dlouhé roky studií v Brně (<http://en.wikipedia.org/wiki/Brno>), Březnici, Jičíně a v Praze, kde byl r.1683 vysvěcen na kněze ([http://en.wikipedia.org/wiki/Priesthood_\(Catholic_Church\)](http://en.wikipedia.org/wiki/Priesthood_(Catholic_Church))).

Jindřichovy důvody ke vstupu k Jezuitům bychom tedy mohli interpretovat takto: Chlapec z moravského města, kde se necítil šťastně díky nepochopení svého otce, byl nyní konfrontován se širokým rozhledem a porozuměním na jezuitské škole v Olomouci. Nové pozitivní zkušenosti, hlubší vnímání smyslu života, řád a jasný cíl v jezuitské výchově, to všechno působilo na Richterovu mysl. Nepochybně se cítil lépe v jezuitské škole než doma v Prostějově. Nalezl vyrovnanost duše i těla.

Tedy jezuitské společenství představovalo pro chlapce druhou rodinu, která byla navíc "věčná", domyslíme-li si dobové chápání církve a jejích řádů. Richterovým novým otcem byl od nynějška Bůh.

Druhá fáze Jindřichova života začala s jeho záměrem být misionářem. Proč se tak rozhodl je těžké vydedukovat přímo, ale z jeho pozdějších dopisů, které psal už z Jižní Ameriky, vyplývá jeho vnitřní přesvědčení, že svými činy zachraňuje lidské duše: k čemuž ho povolal Bůh. Z hlediska církevní nauky se snažil zachránit domorodce pomocí křtu (<http://en.wikipedia.org/wiki/Baptism>) před věčným zatracením (<http://en.wikipedia.org/wiki/Damnation>), z civilizačního pohledu pak mj. před vzájemným vyvražďováním v rámci indiánských kmenů, rodin atd. Richter chtěl dát domorodcům kvalitní, etické, civilizační zvyklosti, které by jim pomohly na cestě životem a zmenšily by indiánské barbarství, utrpení. Považoval svou činnost za velké štěstí. Litoval: není takových jako on více, protože část řádových bratři zvolila raději službu v Evropě, než by obětovala pohodlí, výhody, za tu nejryzejší službu Bohu, čili získávání nových a pravověrných křesťanů v těch nejtěžších podmínkách. Jindřich dokonce podle jednoho svého dopisu toužil po mučednické smrti (<http://en.wikipedia.org/wiki/Martyr>), kterou považoval za to vůbec největší štěstí. Ostatně dejme mu slovo. Ve svém listu ze srpna 1685 píše:

„Abyste si učinili poněkud jasnější obraz o práci i potěšení, které čeká misionáře v těchto končinách, připojuji /.../: příjemnosti, které zde máme, spočívají pouze v tom, že jsme si jisti, že jsme zachránili mnohé z oněch divochů, o nichž patrně pravil královský žalmista : "Lidi a dobytek spasíš Pane !" Neboť tito indiáni jsou pošetilá zvířata nikým neovládaná, poněvadž nikdy nepoznala žádného knížete. Synové vládnou tu rodičům, ztrpčují jim život a trýzní je a naproti tomu rodiče zabíjejí děti, rodí-li se jim děvčata a ne chlapci /.../. Děti zabíjejí takto: Udělají díry, ve kterých je zahrabou, díry ty pak klidně posypou popelem, a to považují za projev mateřské lásky.“ (KALISTA, Zdeněk: CESTY VE ZNAMENÍ KŘÍŽE, Praha, 1947, s. 48, dále jen KALISTA.)

A dále Richter pokračuje:

„Někteří nechtějí pohřbívati svoje drahé ani při kostele, ani doma, nebo i by prý jim musilo působit bolest, kdyby země měla snísti jejich příbuzné, a proto považují za svoji zbožnou povinnost roztrhat svoje drahé jako skopce a se všemi svými přáteli je snědí. Kostí jejich pak, dobře je dříve opekše, spálí a popel, smísený s jakýmsi vínem, za náramného nářku vypijí. Konečně pořádají po plných 8 dní pitky, ožerou se, pomažou tváře černou barvou, kterou jmenují XAGUA, a tak s velkým kvílením oplakávají svoje mrtvé.“ (KALISTA, s. 48.)

V dalším dopise čteme:

„Jeden indián mi přinesl svého vlastního syna a pravil: "Zde máš mého syna, dej mi zaň sekeru.“ P. provinciál mu vysvětlil, že ty věci nemají stejnou hodnotu, ale nepřesvědčil jej. Indián nakonec prohlásil: "Ty mi nerozumíš, proč si více cením sekery než syna; což pak synů si zplodím, kolik budu chtít, sekeru však neudělám za celý život ani jedinou.““ (KALISTA, s. 67.)

Tolik citace z Jindřichových textů. Zvyky domorodců můžeme snad pochopit v dnešní době v rámci studia kulturních dějin (<http://en.wikipedia.org/wiki/Kulturgeschichte>), po zkušenostech se světovými válkami a snahami některých současných eugenizujících vědeckých kruhů (<http://en.wikipedia.org/wiki/Eugenics>) o skrytě-rafinované snížení počtu populace, případně v souvislosti s „tichým mlčením“ nad praktikami v Číně (http://en.wikipedia.org/wiki/One-child_policy) aj., jenže jak asi působily na člověka pevně zakotveného v křesťanské víře, vychovaného v seminářích a na theologických fakultách Evropy druhé poloviny 17. století. Jak pak musel Richter aplikovat své představy o výchově, o spořádaném životě atd. na vražedné životní zvyklosti Indiánů. Jak se pokoušel naroubovat křesťanské ideály na domorodou společnost. Jak vnímali Richtera samotní domorodci. Uvažujme.

Na jedné straně tu stojí Richter, doslova strádající přírodními aj. podmínkami Jižní Ameriky, nedostatkem šatů, léků, obvyklého jídla, minimem kontaktů s přáteli a Evropany. Jeho misie bývá líčena jako ostrov civilizace v moři barbarství (<http://en.wikipedia.org/wiki/Barbarian>). Na druhé straně stojí domorodé obyvatelstvo získáváno dárky a dobrotou kněžského, avšak všichni jsou po čase zklamáváni neúctou ke svým zvykům a k vštěpovaným ideálům. Docházelo k častým tragédiím, jelikož domorodci viděli, že to, čemu je Richter a ostatní američtí misionáři učí, zpravidla další Evropané nedodržují. Zabíjejí, drancují, odvázejí zcivilizované a v Krista věřící Indiány na nucené práce, jednájí jen v zájmu svém, popř. v zájmu svých vlád. Ať už to byli Španělé, Angličané, Portugalci, Francouzi nebo Nizozemci, v mnoha případech to bylo stejné. Jak se měli Indiáni proti této krutosti bránit. Vždyť Jindřich Richter je učil lásce, porozumění, křesťanské etice, svobodě a mírnosti. Jak ovšem čelit s těmito ideály mušketám, mečům a síle dobyvatelů. Lhal jim snad Richter? Učil je schválně mírnosti vůči síle, aby si je potom mohli Evropané pobít, nebo odvést jako ovce na porážku. Proč se tak chovali křesťané ke křesťanům.

Nicméně podívejme se na další aspekt. Domorodci byli navýsost svobodní, když ovšem slovíčko svoboda nelze chápat v současném velmi pozitivním smyslu slova, kdy naopak většina lidí na Zemi je dnes

již přespříliš zotročována skutky a záměry NWO. Dobově podmíněný význam indiánské volnosti lze spíše interpretovat: „životu nebezpečná a divoká nevázanost“. Richter o tom v srpnu 1685 píše:

„U tohoto lidu nad jiné divokého má ovšem největší cenu svoboda, takže jí dává přednost přede vším jiným, byť by to bylo i lepší, jsa při všech svých bédách plně spokojen, může-li jen žiti volně a bez zákona.“ (KALISTA, s. 57.)

Jindřich Václav Richter se zmiňuje v souvislosti s indiánskou divokostí, ne-etickou svobodomyšlností v dopise z dubna 1691 o postupu uplatňovaném při pokusech o zcivilizování domorodců:

„Vezme se několik vojáků spolu s indiánskými lučištníky a ti, přiblíživše se k nepřátelskému kmeni, hledí několik /z nich, pozn. autora/ zajmouti. Zajatce odvedou s sebou a vyučí je v jazyku /.../, aby jim mohli dělat tlumočníky. Ti pak se s knězem vrátí ke svým soukmenovcům a vyloží jim, s jak mírumilovnými úmysly Otcové k nim přicházejí. A tak se stává, že, získání drobnými dary, odkládají svoji divokost a pojednou dobrovolně přicházejí ke knězi, přinášejíce mu zase navzájem dary svoje, /.../. A zpozoroval jsem, že tito indiánští divoši jsou zatvrzelí, pokud se bojí, že se jim sáhne na jejich život, svobodu a majetek, jakmile vidí, že žádné takové nebezpečí jim nehrozí, krotnou tak, že sami ze sebe nabízejí knězi velmi štědře svoje práce a co jim urodila země /.../, neboť vědí-li, že budou žiti, aniž by musili platit daně, přibývá jich vždy více. Kdyby misionáři měli dost dárků, je věc hotova. Dáš kazikovi sekyru, a získals celý kmen.“ (KALISTA, s. 67.)

Někdy musel misionář nejen vyučovat, pomáhat, ale také trestat. Zde docházelo často k přehmatům, neboť byl kněz odkázán na světskou výkonnou moc a tzv. tresty pro výstrahu, když tento pojem v sobě skrýval rozsudky smrti, které měly sloužit jako odstrašující příklady pro často žádné meze nerespektující a své bližní vraždící Indiány. Do této situace se dostal i Richter l.P.1686.

„Tu zavedeno vyšetřování o vraždě nebožtíka mého tlumočnicka a z viníků, kteří byli napřed vyučeni u víře a pokřtěni, dva vraženi na vidlice, jeden na kůl a jeden poslán do vyhnanství. Ostatní jsem zachránil, maje za to, že tento příkladný trest postačí.“ (KALISTA, s. 72.)

Na druhé straně však píše:

„Spíše láskou než tresty dobyt jsem si myslí indiánů, ač bude se to snad zdát neuvěřitelným, slouží mi jako čeští sedláci. Někteří se dívají na mne jako na svého pána, jiní jako na svého otce...Ještě podivuhodnějším snad se bude zdát, že divoši, ještě před nedávnem divocí jako tygři, nyní se zdají krotcí jako ovečky a podrobují se i trestu, zaslouží-li si nějaký, ba po každém tom trestu poděkují. Ovšem k trestům třeba se uchýlovati jen jako léku a se svrchovanou opatrností. Větší provinění, jako jsou, s odpuštěním, cizoložství, potraty apod., trestají se i vězením a ostříháním vlasů, při menších osvědčuje se na hodinu či na dvě uvázat ke kůlu.“ (KULHÁNEK, Jiří: ČEŠTÍ JEZUITŠTÍ MISIONÁŘI V JIŽNÍ AMERICE V XVII. A XVIII. STOLETÍ, Masarykova univerzita v Brně, Brno, 2006, s. 29 - http://is.muni.cz/th/105937/prif_b/bakalarkasobr.doc.)

Mnohde docházelo k nevídané erupci indiánského násilí a krutosti, k sadistickému vraždění evropských kolonizátorů. To je bohužel také pravdivá ukázka chování amerických domorodců. (viz. např. slavné dílo PENHALLOW, Samuel: HISTORY OF THE WAR OF NEW ENGLAND WITH THE EASTERN INDIANS, OR A NARRATIVE OF THEIR CONTINUED PERFDY AND CRUELTY“, Cincinnati, USA, 1859.)

Nedivme se: nenávist Indiánů se mnohokrát obracela pod vlivem chování samotných Evropanů proti svému kdysi obdivovanému, respektovanému misionáři. Indiáni se cítili být podvedeni tím, kterého milovali, idolem, který jim ukázal novou a lepší životní cestu. Bohužel Boží Slovo nebývá vždy respektováno. To, co funguje v jedné komunitě, nemusí již platit při konfrontaci s lidmi z jiné komunity, byť by si zde všichni říkali křesťané. Zpočátku mírnost, laskavost, byly častokrát nahrazeny z důvodů pomalého postupu civilizačního procesu tvrdostí, mučením a do nebe volající krutostí ze strany civilní křesťanské správy a samotných misionářů (viz. např. http://en.wikipedia.org/wiki/Franciscan_missions_to_the_Maya).

Bohužel to vidíme také dnes: vlády světa vedené mnohdy cíli, záměry NWO, ve snaze zlikvidovat (tentokrát) křesťanskou etiku, v tomto smyslu svobodné lidi, zapoměly na Boha a řídí se již jen ekonomickými nebo mocenskými zájmy, aniž by se snažily dát své činy do souladu s Božím slovem. Takové vlády však již nejsou od Boha a ony se k tomu také bohužel hrdě hlásí.

Nicméně faktem zůstává: evropští misionáři byli v Americe nakonec úspěšní. Dokonce stáli u zrodu vítězství víry a svobody původních obyvatel nad krutostí části evropských dobyvatelů, když se

s odhodláním jali mnohde bránit vlastními těly, inteligencí, své farníky. Vysloužili si zato nehynoucí obdiv Indiánů.

„První varování přišlo roku 1769, kdy byli zakázáni, zatčeni a deportováni jezuité. Davy rozzlobených indiánů se ve snaze jezuitu vysvobodit pokusily vtrhnout do kasáren, kde byli drženi; /.../ Katedrální kapitula v Pueble roku 1799 králi napsala o „fanatické oddanosti“ Indiánů vůči duchovním, jejichž ruce „vždy na kolenou libají“ a jejichž rady „slepě následují“. (JOHNSON, Paul: DĚJINY KŘESŤANSTVÍ, CDK, Brno, 1999, s. 379.)

Křesťanská civilizace a etika v Jižní Americe zvítězily. Lze to zde vidět stále na obrovském vzestupu víry v Boha, na růstu dobrovolných členů zdejších církví a v prostoupení aktivní křesťanské víry všemi vrstvami společnosti.

„Misionáři z českých zemí dosáhli za svého působení v Americe řadu úspěchů, podle Markéty Křížové (<http://sias.ff.cuni.cz/cz/staff/krizova.php>) spočívají už v tom, že se na ně mezi indiány zachovaly vzpomínky a někteří z nich si dokázali získat úctu a uznání domorodců. Misionáři zaznamenali také některé domorodé jazyky, které se tak díky tomu zachovaly a zmiňovali jsme i úspěchy na poli kartografie.“ (Zdroj: <http://www.radio.cz/cz/clanek/120173>.)

Jindřich Václav Richter se snažil, jak nejlépe mohl, činit to nejlepší, čemu ho naučili, co uznával, a co znal. Jenže si neuvědomoval: to tzv. jeho v dobré víře vnucované dobro, napáchalo často ve vnímání druhého člověka obrovské škody. Historické zkušenosti ukazují, že nejlepší cestou k prosazení a dlouhodobému udržení určitého duchovního cíle jest postupná, každodenní práce, pozitivní příklady, maximální ochota komunikovat a pomáhat lidem, neustálé opakování, masivní informační působení v rámci daného ovlivňování mezi kulturami a předně neustupování z dobytých pozic. Myšlenka, která bývá prosazována „krví a železem“, končí zpravidla stejným, podobným způsobem, zlikvidována novou: nastupující ideou. V případě šíření křesťanství v Jižní Americe vystřídal původní čistou, naivní, oddanou víru domorodců, rodící se nacionalismus, touha vyrovnat se Evropanům, snaha vydobýt si svou pozici třeba i násilím a vládnout si sami. Je to vlastně neustálá historická zkušenost pro každého dobyvatele, totalitáře a předně dnes velké varování pro NWO.

Obětí tohoto násilí byl ovšem také Jindřich Richter. Zemřel násilnou smrtí v listopadu 1696 v Peru (<http://en.wikipedia.org/wiki/Peru>), po dlouhých letech svého působení mezi kmenem Cunivů, který se mu podařilo vyučit dobrým mravům. Bohužel pak došlo díky krutostem a nekřesťanskému chování Španělů k indiánskému povstání proti civilní správě, jemuž padl za obět' také Richter.

„V listopadu 1696, během cesty do nové misie kmene Pirů, byli Jindřich Václav Richter a dva jeho průvodci Salvador de Hoyos a Nicolas z Limy přepadeni a zabiti indiány kmene Conibos, které vedl dřívější Richterův sluha.“ (KULHÁNEK, Jiří: ČEŠTÍ JEZUITŠTÍ MISIONÁŘI V JIŽNÍ AMERICE V XVII. A XVIII. STOLETÍ, Masarykova univerzita v Brně, Brno, 2006, s. 32 - http://is.muni.cz/th/105937/prif_b/bakalarkasobr.doc.)

„/.../ Jindřich Václav Richter z Prostějova, byl zabit při vzpouře indiánů. Je to vlastně po středověkých světcích a po Janu Nepomuckém jediný český mučedník, který jako takový figuroval v různých oslavných spisech, které byly publikovány na evropském kontinentu i v Americe.“ (<http://www.radio.cz/cz/clanek/120173>)

Doporučená literatura:

- http://en.wikipedia.org/wiki/Franciscan_missions_to_the_Maya
- http://en.wikipedia.org/wiki/Jesuit_Missions_of_the_Chiquitos
- <http://www.radio.cz/cz/clanek/120173>
- DRESNER, Simon; HILLMAN, Martin; HORDEN, Nicholas: NOVÝ SVĚT, Albatros, Praha, 1987
- JOHNSON, Paul: DĚJINY KŘESŤANSTVÍ, CDK, Brno, 1999
- KALISTA, Zdeněk: CESTY VE ZNAMENÍ KŘÍŽE, Praha, 1947
- KAŠPAR, Oldřich: NOVY SVĚT V ČESKÉ A EVROPSKÉ LITERATUŘE, UK, Praha, 1980
- KAŠPAR, Oldřich: SMRTÍ ŽIVOT NEKONČÍ, PŘÍBĚH ČESKÉHO MISIONÁŘE NA AMAZONCE, Granit, Praha, 1993
- KŘELINA, František: AMARÚ, SYN HADÍ, Blok, Brno, 1994
- KULHÁNEK, Jiří: ČEŠTÍ JEZUITŠTÍ MISIONÁŘI V JIŽNÍ AMERICE V XVII. A XVIII. STOLETÍ, Masarykova univerzita v Brně, Brno, 2006 - http://is.muni.cz/th/105937/prif_b/bakalarkasobr.doc
- PENHALLOW, Samuel: HISTORY OF THE WAR OF NEW ENGLAND WITH THE EASTERN INDIANS, OR A NARRATIVE OF THEIR CONTINUED PERFIDY AND CRUELTY“, Cincinnati, USA, 1859